

SŁOWNICZEK

Funkcje lasu - całokształt świadczeń lasu, wynikający z potencjału biotycznego ekosystemów leśnych i preferencji społecznych, ciągle ulepszany nowymi metodami gospodarowania. Funkcje jakie spełniają współcześnie polskie lasy, można grupować jako funkcje ekologiczne (ochronne), produkcyjne (gospodarcze) i społeczne (socjalne).

Gospodarstwa

Produkcja drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu jest jednym z celów prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Z lasu korzystamy w sposób racjonalny, nie narażając środowiska leśnego na degradację. Wielkość pozyskanego drewna w ekosystemie wynika z potrzeb hodowlano-ochronnych. Na podstawie dominujących funkcji lasu oraz w oparciu o przyjęty cel gospodarowania tworzy się gospodarstwa. Dominujące funkcje lasu stanowią podstawę podziału gospodarczego na: rezerwaty, lasy ochronne i lasy gospodarcze. Drzewostany pełniące funkcje specyficzne, kwalifikowane są do *gospodarstwa specjalnego*, niezależnie od głównego podziału gospodarczego. Podobnie kwalifikowane są w odrębne gospodarstwo (zarówno z lasów ochronnych, jak i gospodarczych), drzewostany przeznaczone do pilnej przebudowy. Pozostałe drzewostany ujmowane są odpowiednio w *gospodarstwie lasów ochronnych* lub w *gospodarstwie lasów gospodarczych*, podzielonym na mniejsze *gospodarstwa: zrębowe, przerębowo-zrębowe i przerębowe*.

Wiek rębności - wiek, w którym drzewostan danego gatunku powinien być przeznaczony do wyrębu (do użytkowania rębego). W drzewostanach mieszanych wiek rębności dostosowuje się do gatunku panującego. Wiek rębności jest różny dla różnych gatunków drzew. Wiek ten zależy m.in. od funkcji lasu, przyjętego celu oraz od bonitacji drzew. Dolna granica wieku rębności przyjmowana jest na posiedzeniu Komisji Techniczno Gospodarczej, jaka odbywa się co 10 lat w nadleśnictwach, w ramach przyjęcia i zatwierdzania planu urządzenia lasu.

Rębnia określa zespół zasad i czynności z zakresu użytkowania lasu, mających na celu stworzenie najkorzystniejszych warunków dla odnowienia lasu o właściwym składzie gatunkowym drzew i uzyskania pożądanej budowy drzewostanu.

Jest to świadomy sposób prowadzenia wyrębu drzew, celem uzyskania odpowiednich warunków dla wzrostu i rozwoju młodego pokolenia lasu.

W zależności od prowadzenia cięć i wymagań przyrodniczych nowo wprowadzanych drzewek wyróżniamy podział rębni według Zasad Hodowli Lasu:

- **rębnie zupełne - symbol I** - wszystkie drzewa na określonej powierzchni są usuwane jednorazowo, a odnowienie wzrasta bez osłony lub tylko z osłoną boczną drzewostanu. Na odsłoniętej powierzchni w wyniku sadzenia lub odnowienia naturalnego powstają uprawy drzewek.

- **rębnie częściowe - symbol II** - drzewostany są w zasadzie równomiernie przerzedzane w celu uzyskania samosiewu na całej odnawianej powierzchni, a młode pokolenie wzrasta pod osłoną górną drzewostanu,
- **rębnie gniazdowe - symbol III** - polega na usuwaniu lub przerzedzaniu drzewostanu na tzw. gniazdach w celu wprowadzenia gatunków współpanujących i domieszkowych z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do cięcia uprzątającego (usuwającego pozostałe drzewa) w celu wykorzystania osłony dla gatunków wprowadzanych na gniazdach. Stosujemy ją do przebudowy drzewostanów jednogatunkowych na wielogatunkowe.
- **rębnie stopniowe - symbol IV** w rębniach stopniowych uzyskuje się drzewostany mieszane, złożone z gatunków drzew o różnych wymaganiach i złożonej budowie pionowej. W praktyce prowadzi do znacznego wydłużenia okresu odnowienia drzewostanu oraz występowania w nim co najmniej kilku gatunków w małopowierzchniowych formach zmieszania (grupach, kępach). Odpowiednie modyfikacje rębni IV d są stosowane również w drzewostanach nizinnych, utworzonych przez dąb i inne gatunki o większych wymaganiach świetlnych.
- **rębnia przerębowa (ciągła) - symbol V** jednostkowe lub grupowe, wykonywane w drzewostanach o budowie przerębowej, w których jednocześnie realizowane jest użytkowanie drzew dojrzałych, inicjowanie i wspieranie procesu odnowienia, selekcja, regulowanie struktury i zabiegi sanitarne

Etat (etat cięć, etat użytkowania) jest to możliwa ilość drzew do wycięcia w drzewostanie bez szkody dla tego drzewostanu, w określonym czasie i na określonej powierzchni. Etat jest niższy niż przyrost masy drzewnej w tym samym okresie, dzięki czemu następuje stały wzrost zasobności drewna "na pniu".

Etat jest określany w planie urządzenia lasu, zwany jest 10-letnim etatem miąższościowym. Co roku nadleśnictwa realizują zadania roczne w oparciu o zatwierdzony Decyzją Ministra Środowiska etat 10-letni.

Etat powierzchniowy pielęgnowania lasu (w ha w skali 10 lat) dotyczy wykonania cięć pielęgnacyjnych. W zależności od wieku drzewostanów, sposobu i celu wyróżniamy pielęgnowanie lasu przez wykonywanie:

- **czyszczeń wczesnych** - czyli cięć pielęgnacyjnych, które są wykonywane w uprawach leśnych do około 10 lat. Mają na celu uodpornienie upraw na działanie niesprzyjających czynników zewnętrznych, regulację zagęszczenia i odpowiedniego rozmieszczenia drzew w drzewostanie. Osiągamy to przez usuwanie lub hamowanie wzrostu zbędnych domieszek, przerzedzanie przegęszczonych partii upraw i usuwanie chorych, obumierających i obumarłych egzemplarzy.

- **czyszczeń późnych** - które, stosujemy w młodnikach w okresie osiągnięcia przez nie zwarcia (korony sąsiadujących drzewek stykają się) do początku procesu wydzielania się drzew (naturalny proces obumierania drzew w drzewostanie na skutek zróżnicowania wysokościowego oraz osłabienia biologicznego). Proces ten zachodzi w młodnikach.
- **trzebieży wczesnych** - cięć pielęgnacyjnych, które są wykonywane w drzewostanie wykazującym energiczny przyrost na wysokość. Korony drzew w tym wieku mają zdolność rozrostu na boki i wypełniania gałęziami luk. Celem tego zabiegu jest zabezpieczenie najwartościowszych składników drzewostanu przez popieranie drzew o najwyższej jakości i usuwanie szkodliwych.
- **trzebieży późnych** - jako ostatniego etapu cięć pielęgnacyjnych. Rozpoczyna się w drzewostanach, które przeszły już fazę najbardziej intensywnego przyrostu na wysokość i w których proces wydzielania się drzew zaczyna stopniowo słabnąć. Z chwilą przejścia do wieku dojrzałości drzewa przekroczyły okres maksymalnego przyrostu na wysokość. Orientacyjnie przyjmuje się, że do trzebieży późnych przystępuje się, zależnie od jakości siedliska, składu gatunkowego i sposobu założenia drzewostanu.

Użytkowanie rębne - realizowane poprzez odpowiednie techniki pozyskania i odnowienia w ramach różnych rodzajów i form rębni.

Użytkowanie przedrębne - w planie urządzenia lasu zalicza się drewno projektowane do pozyskania w ramach czyszczeń późnych i trzebieży. O faktycznym rozmiarze jego wykonania zadecydują potrzeby pielęgnacyjne i stan sanitarny lasu w chwili wykonywania zabiegu. Ustalony i przyjęty etat powierzchniowy stanowi natomiast wielkość obligatoryjną do wykonania w okresie obowiązywania planu urządzenia lasu. W ramach użytkowania przedrębnego planowane są czyszczenia późne z pozyskaniem grubizny oraz trzebieże wczesne i późne.

W ogólnej miąższości do pozyskania w użytkowaniu przedrębnym, mieści się grubizna, która pozyskiwana będzie w ramach użytków przygodnych i cięć sanitarnych. Na etapie planowania, wielkość użytków przygodnych i sanitarnych nie jest określana. Cięcia te są jedynie formą poboru miąższości w ramach użytkowania przedrębnego. Charakter cięć określany jest na etapie realizacji projektu użytkowania głównego.